

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
σε συνεργασία με το
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΕΛΛΕΙΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ
ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΑΡΤΩΝ

Βάβαρης Γεώργιος, Α.Μ. 628

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

ΔΡ. ΑΓΑΘΗ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ
Ι.Π.Τ. -
Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"

2^ο Μέλος:

ΔΡ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΟΥΚΕΡΗΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ
Ι.Π.Τ. -
Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"

3^ο Μέλος

ΔΡ. ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ
ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. -
Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"

Αθήνα

2024

[3]

Περίληψη

Οι μαθητές με διάγνωση Μαθησιακών Δυσκολιών αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία στο εκπαιδευτικό σύστημα, χαρακτηριζόμενοι από μεγάλη ετερογένεια στα συμπτώματα και στις ανάγκες τους. Αυτή η ετερογένεια παρουσιάζει σημαντικές προκλήσεις για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι καλούνται να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν προσαρμοσμένες διδακτικές στρατηγικές. Η αντιμετώπιση των γνωστικών ελλειμμάτων αυτών των μαθητών είναι κρίσιμη για την ακαδημαϊκή τους πρόοδο και την προσωπική τους ανάπτυξη.

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της χρήσης εννοιολογικών χαρτών ως εργαλείο διδασκαλίας για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες. Οι εννοιολογικοί χάρτες είναι οπτικά διαγράμματα που βοηθούν στη δομή και οργάνωση της γνώσης, επιτρέποντας στους μαθητές να κατανοήσουν και να συνδέσουν πληροφορίες με πιο σαφή και οργανωμένο τρόπο.

Σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει αν η εφαρμογή των εννοιολογικών χαρτών μπορεί να βελτιώσει τις γνωστικές δεξιότητες των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες και να προσδιορίσει ποιες συγκεκριμένες δεξιότητες επηρεάζονται περισσότερο. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα εστιάζει στη μνήμη εργασίας, την προσοχή, την αντίληψη, καθώς και στην ικανότητα οργάνωσης και κατηγοριοποίησης της γνώσης.

Η μεθοδολογία της έρευνας περιλαμβάνει μια ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση δείχνει ότι οι εννοιολογικοί χάρτες μπορούν να έχουν θετικές επιπτώσεις στη μνήμη, την προσοχή, την αντίληψη και στη γνωστική απόδοση των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες.

Συμπερασματικά, η έρευνα αυτή στοχεύει να συμβάλει στη βελτίωση των διδακτικών πρακτικών για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες, προβάλλοντας την αποτελεσματικότητα των εννοιολογικών χαρτών. Τα ευρήματα της μελέτης μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση για περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών των μαθητών.

Λέξεις-Κλειδιά: Μαθησιακές δυσκολίες, Εκπαιδευτική Παρέμβαση, Εννοιολογικοί Χάρτες.

Βιβλιογραφία

Andreou, A., & Shtereva, D. (2024). Concept mapping in special education: Current status and proposals. *Parana Journal of Science and Education*, 10(2), 1-10. <https://sites.google.com/site/pisciencen>

Archer, A. L., Gleason, M. M., & Vachon, V. L. (2003). Decoding and fluency: foundation skills for struggling older readers. *Learning Disability Quarterly*, 26.

Berninger, V., Abbott, R., Billingsley, F., & Nagy, W. (2001). Processes underlying timing and fluency: Efficiency, automaticity, coordination, and morphological awareness. In M. Wolf (Ed.), *Dyslexia, fluency, and the brain* (pp. 382-417). Timonium, MD: York Press.

Bishop, C., & Adams, D. V. M. (1990). A prospective study of the relationship between specific language impairment, phonological disorders and reading retardation. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 31, 1027-1050.

Catts, H. W., Fey, M. E., Tomblin, J. B., & Zhang, P. (2002). A longitudinal analysis of reading outcomes in children with language impairments. *Journal of Speech and Hearing Research*, 45, 1142-1157.

Cañas, A. J., Carff, R., Hill, G., Carvalho, M., Arguedas, M., Eskridge, T. C., ... & Carvajal, R. (2005). Concept maps: Integrating knowledge and information visualization. In *Knowledge and Information Visualization* (pp. 205-219). Springer, Berlin, Heidelberg.

Chall, J. L., & Conard, S. S. (1991). *Should textbooks challenge students? The case for easier or harder books*. New York: Teachers College Press.

Detcheva, E. (1993). A model for visual learning in autism. *Information Theories & Applications*, 269.

Geary, D. C. (2004). Mathematics and learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 37(1), 4-15.

Gottardo, A., Siegel, L. S., & Stanovich, K. E. (1997). The assessment of adults with reading disabilities: What can we learn from experimental tasks? *Journal of Research in Reading*, 20, 42-55.

Gorai, M. (2022). Biomarker for dyslexia-synopsis. Αναρτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/361710261_Biomarker_for_Dyslexia

Hoover, J. J., & Patton, J. R. (1997). Curriculum adaptations for students with learning and behavior problems: Principles and practices. Pro-ed, Austin, Texas.

Hmelo-Silver, C. E. (2003). Analyzing collaborative knowledge construction: Multiple methods for integrated understanding. *Computers and Education*, 41(4), 397-420.

Hettiarchchi, D. (2021). An overview of dyslexia. *Sri Lanka Journal of Child Health*, 529-534. Αναρτήθηκε στο https://www.researchgate.net/publication/354371318_An_overview_of_dyslexia

Joseph, L. M. (2002). Best practices in planning interventions for students with reading problems. *Best Practices in School Psychology IV*, 803-816.

Kaplan, H. I., & Sadock, B. J. (1985). Modern synopsis of comprehensive textbook of psychiatry IV. Williams and Wilkins, Baltimore.

Kachhap, S., Devi, B., & Mane, K. H. (2021). Concept mapping for diverse learning needs: Learning with multiple representations. *International Journal of Research and Analytical Reviews (IJRAR)*, 8(4). <https://www.ijrar.org>

Kinchin, I. M., & Alias, M. (2005). Exploiting variations in concept mapping morphology as a lesson planning tool for trainee teachers in higher education. *Journal of In-service Education*, 31(3), 569-591.

Kirk, S. A. (1962). *Educating exceptional children*. Houghton-Mifflin, Boston.

Lami, G. (2008). Dyslexia and concept maps: An indispensable tool for learning. In A. J. Cañas, P. Reiska, M. K. Ahlberg, & J. D. Novak (Eds.), *3rd International Conference on Concept Mapping "Concept Mapping – Connecting Educators"*, 22-25 September 2008 (pp. 152-154). Tallinn: OU Vali Press.

Lovett, M. C., Steinbach, K. A., & Frijters, J. C. (2000). Remediating the core deficits of developmental reading disability: A double deficit perspective. *Journal of Learning Disabilities*, 33(4), 334-358.

Manis, F. R., Doi, L. M., & Bhadha, B. (2000). Naming speed, phonological awareness, and orthographic knowledge in second graders. *Journal of Learning Disabilities*, 33(4), 325-333.

Meyer, M. S., & Felton, R. H. (1999). Repeated reading to enhance fluency: Old approaches and new directions. *Annals of Dyslexia*, 49, 283-306.

Nipyrakis, A. (2024). Pre-school teachers' digital concept maps and instructional design practices. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, 41, 1007-1020. <https://doi.org/10.25082/AMLER.2024.01.012>

Novak, J. D. (2010). *Learning, creating, and using knowledge: Concept maps as facilitative tools in schools and corporations*. Routledge.

Nteropoulou-Nterou, E., & Slee, R. (2019). A critical consideration of the changing conditions of schooling for students with disabilities in Greece and the fragility of international in local contexts. *International Journal of Inclusive Education*, 23(7-8), 891-907. <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1623331>

Pavey, B., Meehan, M., & Davis, S. (2013). *The dyslexia-friendly teacher's toolkit: Strategies for teaching students 3-18*. London: Sage Publications Ltd.

Plotnick, E. (1997). Concept mapping: A graphical system for understanding the relationship between concepts. ERIC Digest.

Sousa, D. (2001). *How the special needs brain learns*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Siegel, L. S. (2003). Learning disabilities. In W. M. Reynolds & G. E. Miller (Eds.), *Handbook of psychology: Educational psychology* (Vol. 7, pp. 455-486). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Shaywitz, S. (1996). Dyslexia. A new model of this reading disorder emphasizes defects in the language-processing rather than the visual system. Ανακτήθηκε από: <https://www.jstor.org/stable/24993452>

Swanson, H. L., Cooney, J. B., & McNamara, J. K. (2004). Learning disabilities and memory. In B. Y. L. Wong (Ed.), *Learning about learning disabilities* (3rd ed., pp. 41-92). San Diego, CA: Elsevier.

Torgesen, J. K. (1984). Listening comprehension in LD children with adequate or poor short-term memory. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, State University of Florida.

Troia, G. A. (2006). Writing instruction for students with learning disabilities. In C. A. MacArthur, S. Graham & J. Fitzgerald (Eds.), *Handbook of writing research* (pp. 324-336). NY: The Guilford Press.

Vlachos, A., & Zamfirov, M. (2017). Innovative teaching methods for students with dyslexia in science. *Journal of Education and Learning*, 6(4), 112-123.

Αγαλιώτης, Ι. (2008). Υποστήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή προβλήματα συμπεριφοράς. ΟΕΠΕΚ.

Αναγνωστόπουλος, Δ. (2000). Η αιτιοπαθογένεια των μαθησιακών διαταραχών. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής, 17(5), 506-517.

Βασιλοπούλου, Μ. (2001). Ο χάρτης εννοιών ως εργαλείο μάθησης. Αθήνα.

Γουλή, Ε., Γόγουλου, Α., & Γρηγοριάδου, Μ. (2006). Ο εννοιολογικός χάρτης στην εκπαιδευτική διαδικασία του μαθήματος της πληροφορικής: Μια πιλοτική διερεύνηση. Θέματα στην Εκπαίδευση, Ειδικό Αφιέρωμα: Σύγχρονη έρευνα στη Διδακτική της Πληροφορικής, 7(3), 351-377.

Δαβή, Κ., & Μακρής, Κ. (2008). Χάρτες εννοιών - Η εφαρμογή τους στο σχολείο. Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.), Παράρτημα Θεσσαλονίκης.

Κασσωτάκη, Α. (2009). Δυσκολίες μάθησης: Ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κυπριωτάκης, Α. (1989). Τα ειδικά παιδιά και η αγωγή τους. Ηράκλειο: Ψυχοτεχνική.

Κωφίδου, Χ., & Μαντζίκος, Κ. (2016). Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών και μαθητών προς τα άτομα με αναπηρία: Μια βιβλιογραφική ανασκόπηση. Εκπαιδευτική Επικαιρότητα, τόμος Β', 2, 4-25.

Μπότσας, Γ., & Παντελιάδου, Σ. (2007). Μαθησιακές δυσκολίες: Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά. Θεσσαλονίκη: Γράφημα.

Παντελιάδου, Σ. (2000). Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη: Τι και γιατί. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Παπαδοπούλου, Γ. (2013). Εννοιολογική χαρτογράφηση και μαθησιακές δυσκολίες. Στο Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση (Ed.), Τόμ. 1, 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»* (σσ. αρχής-τέλους). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΚΤ.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2002). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, Τόμος Α΄. Αθήνα.

Παπαδοπούλου, Γ. (2013). Εννοιολογική χαρτογράφηση και μαθησιακές δυσκολίες. Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιά.

Πετροπούλου, Ο., Κασμάτη, Α., & Ρετάλης, Σ. (2015). Ο εννοιολογικός χάρτης (Concept Map) ως εργαλείο αξιολόγησης της επίδοσης των εκπαιδευομένων.

Σπαντιδάκης, Ι. (2009). Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας. Διάγνωση. Αξιολόγηση. Αντιμετώπιση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σακκάς, Β. (2002). Μαθησιακές δυσκολίες και οικογένεια. Παιδαγωγική και κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση. Αθήνα: Ατραπός.